

AVIZAT

la ședința Consiliului științific
USMF „Nicolae Testemițanu”,
Decizia nr. 3/3 din 20.02.2025

APROBAT

la ședința Senatului
USMF „Nicolae Testemițanu”,
Decizia nr. 2/4 din 27.02.2025

REGULAMENTUL

privind organizarea și funcționarea

**Centrului de cercetare în domeniul sănătății și biomedicinei al Institutului Național de
Cercetare în Medicină și Sănătate din cadrul IP Universitatea de Stat de Medicină și
Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova**

I. DISPOZIȚII GENERALE

1. Centrul de cercetare în domeniul sănătății și biomedicinei (CCSB) este o subdiviziune a Institutului Național de Cercetare în Medicină și Sănătate (INCMS) din cadrul Instituției Publice Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova (în continuare – Universitatea).
2. CCSB își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare, în baza prevederilor Codului Educației, Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, Cartei Universitare și ale altor acte normative aprobată în modul stabilit de Universitate.
3. CCSB asigură îmbinarea componentei de cercetare în educația medicală cu îmbunătățirea continuă a calității în domeniul cercetării și inovării, în corespondere cu rigorile naționale și internaționale, în vederea fortificării responsabilității sociale a Universității.
4. CCSB are ca scop aducerea cercetării și a domeniului cercetării (organizare, infrastructură, procese de management al cercetării) în corespondere cu cerințele contemporane, asigurarea gradului de competitivitate al Universității la aceste capitive în plan național și internațional, realizarea educației medicale prin cercetare, care face posibil ca nivelul cercetărilor în domeniul sănătății și medicinei să corespundă rigorilor europene, iar subdiviziunile de cercetare să se integreze în rețelele regionale și internaționale de valori științifice și transfer tehnologic.
5. CCSB are următoarele sarcini:
 - a) modernizarea structurii sectorului de cercetare și transformarea sectorului în structură adecvată scopurilor de coordonare a cercetărilor în sănătate din Republica Moldova, de educație prin cercetare, de asigurare a competitivității științifice, de interacțiune cu partenerii naționali și internaționali;
 - b) transformarea infrastructurii de cercetare în una contemporană, capabilă să asigure cercetări științifice avansate, educație prin cercetare și încadrare în rețelele internaționale de infrastructuri pentru cercetare și transfer tehnologic;
 - c) implementarea practică a principiului de instruire prin cercetare;
 - d) internaționalizarea procesului de cercetare în USMF „Nicolae Testemițanu” și implementarea practică a principiilor Științei Deschise;

- e) fortificarea transferului tehnologic al rezultatelor cercetării realizate în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”;
 - f) sporirea vizibilității cercetărilor realizate la USMF „Nicolae Testemițanu” la nivel național și internațional. Creșterea performanței și vizibilității internaționale a cercetărilor realizate la Universitate ca urmare a promovării imaginii instituției la nivel internațional;
 - g) sporirea responsabilității cercetătorilor pentru calitatea rezultatelor științifice obținute. Promovarea excelenței în cercetare, integrității academice și eticei în cercetare.
6. Crearea, organizarea, divizarea, comasarea și suspendarea funcționării CCSB se aprobă de către Senatul Universității.

II. STRUCTURA CENTRULUI DE CERCETARE ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII ȘI BIOMEDICINEI

7. CCSB este o subdiviziune de bază a Institutului Național de Cercetare în Medicină și Sănătate din cadrul Universității și este compus din următoarele unități de cercetare, conform Structurii organizatorice a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, aprobată prin ordinul nr. 58-A din 22.02.2024, după cum urmează:

- **Centrul de medicină moleculară (080101)**
 - Laboratorul de tehnologii biomedicale avansate
 - Laboratorul de biochimie
 - Laboratorul de endocrinologie
 - Laboratorul de imunologie
 - Laboratorul de morfologie
 - Laboratorul de urologie, andrologie și medicina reproductivă
- **Centrul de medicină personalizată (080201)**
 - Laboratorul de bioinformatică și medicină computațională
 - Laboratorul de cardiologie
 - Laboratorul de genetica
 - Laboratorul de inginerie tisulară și culturi celulare
 - Laboratorul de medicină personalizată
 - Laboratorul de otorinolaringologie
- **Centrul de dezvoltare a medicamentului (080301)**
 - Centrul științifico-practic în domeniul plantelor medicinale
 - Laboratorul de elaborare, analiză și standardizarea medicamentului
 - Laboratorul de evaluare preclinică a medicamentului
 - Laboratorul de fitochimie și bioanalize
 - Laboratorul de infecții intraspitalicești
- **Centrul de patologie abdominală și transplant (080401)**
 - Laboratorul de chirurgie hepato-pancreato-biliară
 - Laboratorul de chirurgie reconstructivă a tractului digestiv
 - Laboratorul de gastroenterologie
 - Laboratorul de hepatochirurgie
 - Laboratorul de infecții chirurgicale la copii
- **Centrul de sănătate a creierului (080501)**
 - Laboratorul de neurobiologie și genetică medicală
 - Laboratorul de sănătate a creierului și bioetică

- Laboratorul de sănătate mintală
- Laboratorul de studiu al îmbătrânirii și al vârstei

- **Centrul de coordonare a studiilor clinice**
- **Biobanca**
- **Vivariu**

8. CCSB include personal științific, științifico-didactic și de suport în număr și proporție care să asigure realizarea optimă a managementului procesului de cercetare și inovare. Posturile sunt ocupate în conformitate cu actele de reglementare aprobate în modul stabilit de Universitate.
9. CCSB este condus de șeful Centrului, care este numit și eliberat din funcție în conformitate cu legislația muncii în vigoare, la propunerea prorectorului pentru activitate de cercetare și inovare prin ordinul rectorului Universității.
10. Fiecare unitate de structură a CCSB este condusă de șeful subdiviziunii, care este numit și eliberat din funcție în conformitate cu legislația muncii în vigoare la propunerea șefului centrului și cu aprobarea prorectorului pentru activitate de cercetare și inovare prin ordinul rectorului Universității.

III. MANAGEMENTUL CENTRULUI DE CERCETARE ÎN DOMENIU SĂNĂTĂȚII ȘI BIOMEDICINEI

11. Conducerea executivă a CCSB este realizată de șeful Centrului, care are în subordine directă șefii de subdiviziuni conform structurii organizatorice aprobate în modul stabilit.
12. Șeful Centrului, în limitele atribuțiilor sale și în conformitate cu legislația în vigoare:
 - a) acționează în numele CCSB și reprezintă subdiviziunea dată atât în cadrul INCMS și al Universității, cât și în relațiile cu alte persoane juridice și fizice;
 - b) se subordonează nemijlocit prorectorului pentru activitate de cercetare și inovare și reectorului Universității;
 - c) asigură conducerea CCSB în coordonare cu alte activități ale subdiviziunilor Institutului Național de Cercetare în Medicină și Sănătate;
 - d) asigură elaborarea și aprobarea, conform procedurii stabilite, a Regulamentului CCSB;
 - e) participă la asigurarea îndeplinirii deciziilor adoptate în domeniul cercetării și inovării vizate de CCSB;
 - f) asigură activitățile de planificare (strategică și operațională), de evidență și raportare în cadrul CCSB în conformitate cu Strategia de fortificare în domeniul cercetării și inovării, aprobată în modul stabilit de Universitate;
 - g) coordonează activitățile de asigurare a calității în domeniul cercetării și inovării în cadrul CCSB;
 - h) participă în activitățile de cooperare instituțională și internațională în domeniul cercetării și inovării;
 - i) asigură activitățile de protecție a proprietății intelectuale în cadrul CCSB;

- j) asigură activitățile de menținere și dezvoltare a infrastructurii domeniului cercetării și inovării în cadrul CCSB;
- k) contribuie la organizarea conferințelor științifice anuale, a congreselor științifice din cadrul Universității;
- l) asigură și alte activități specificate în ordinele și deciziile organelor de conducere ale Universității, precum și delegate de către rector și rrectorul pentru activitate de cercetare și inovare;
- m) organizează și repartizează sarcinile și funcțiile angajaților CCSB și controlează îndeplinirea lor;
- n) participă la elaborarea planurilor de dezvoltare strategică a domeniului cercetării și inovării;
- o) elaborează și înaintează, la inceputul fiecarui an calendaristic, Planul de activitate al CCSB spre aprobare prorectorului pentru activitate de cercetare și inovare;
- p) aprobă planurile de lucru ale subdiviziunilor CCSB;
- q) organizează, coordonează și înfăptuiește controlul realizării activităților planificate în cadrul CCSB, inclusiv pe subdiviziuni;
- r) evaluează activitatea conducătorilor de proiecte;
- s) elaborează criteriile de calitate a proiectelor de cercetare (elaborarea propunerilor, derularea, realizarea, valorificarea rezultatelor);
- t) aprobă formarea echipelor de cercetători, care vor asigura generarea, implementarea și monitorizarea proiectelor științifice la nivel național și internațional;
- u) monitorizează și asigură realizarea proiectelor de cercetare în cadrul CCSB;
- v) aprobă elaborarea și implementarea Procedurilor Standard de Operare pe subdiviziunile vizate;
- w) efectuează coordonarea generală și asigurarea controlului activității integrative de cercetare desfășurată în cadrul CCSB;
- x) asigură dezvoltarea colaborărilor naționale și internaționale interdisciplinare, naționale și internaționale în vederea realizării proiectelor de cercetare comune;
- y) asigură asistarea evaluatorilor externi în procesul de evaluare în vederea autorizării provizorii sau acreditării/reacreditării subdiviziunilor Centrului.

13. Ședințele CCSB se desfășoară lunar sau ori de cate ori este necesar.

14. Ședințele CCSB sunt conduse (prezidate) de către șeful Centrului. La ședințe sunt obligați să participe toți șefii de subdiviziuni ale CCSB.

15. Lucrările ședințelor sunt documentate în procese-verbale, semnate de șeful Centrului și secretarul ședinței.
16. Ședințele CCSB sunt deliberative în cazul prezenței a cel puțin două treimi din numărul total al șefilor de subdiviziuni, iar deciziile se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți. Membrii CCSB au drept de vot deliberativ egal.
17. Membrii CCSB au dreptul la libera opinie privitor la oricare dintre problemele discutate.
18. La ședințele CCSB pot participa, în calitate de persoane invitate, și alți membri ai subdiviziunilor universitare cu funcții de conducere sau executive, sau persoane din alte instituții implicate direct în subiectele propuse spre discuție în ordinea de zi.

IV. RESPONSABILITĂȚILE CENTRULUI DE CERCETARE ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII ȘI BIOMEDICINEI

19. Regimul de lucru al personalului este coordonat cu prorectorul pentru activitate de cercetare și inovare, cu șeful Departamentului Resurse Umane și aprobat de către rectorul Universității.
20. Fiecare angajat răspunde pentru calitatea materialelor elaborate, activităților realizate și serviciilor prestate.
21. Angajații CCSB sunt responsabili de integritatea documentelor ce se află în posesia CCSB și INCMS.
22. Salariații CCSB sunt obligați:
 - să utilizeze cu responsabilitate și fără abuzuri aparatajul din dotare;
 - să manifeste conștiinciozitate față de sarcinile pe care le îndeplinesc;
 - să asigure calitatea lucrului și îndeplinirea în termen a sarcinilor stipulate în prevederile prezentului Regulament și fișei de post;
 - să protejeze datele cu caracter personal din sistemul informațional, inclusiv pe cele pe suport de hârtie la care au acces;
 - să respecte cu strictețe actele normative ce reglementează activitatea de cercetare și inovare;
 - să promovare imaginea Universității.
23. Responsabilitățile fiecărui salariat al CCSB sunt reglementate în fișă de post.
24. CCSB coordonează activitățile sale cu alte structuri ale INCMS: Departamentul Cercetare, Școala doctorală în domeniul științe medicale (SD), Centrul antiplagiat, Centrul de suport al proiectelor și alte subdiviziuni științifice ale Universității (Comitetul de Etică a Cercetării, Biblioteca Științifică Medicală, Revista de Științe ale Sănătății din Moldova).
25. CCSB este responsabil de:
 - aducerea cercetării și a domeniului cercetării în corespundere cu cerințele contemporane la capitolalele organizare, infrastructură, procese de management al cercetării;
 - asigurarea competitivității Universității în plan național și internațional;
 - realizarea educației medicale prin cercetare, unde nivelul cercetărilor în domeniul sănătății și medicinei corespunde rigorilor europene, iar subdiviziunile de cercetare fac parte din rețelele regionale și internaționale de valori științifice și transfer tehnologic.

26. CCSB este o subdiviziune complexă, care realizează coordonarea generală pentru îndeplinirea sarcinilor și responsabilităților prin gestionarea subdiviziunilor din subordine:

- **Centrul de medicină moleculară** – este un nucleu de cercetare și formare care concentrează echipamentele sofisticate și personalul calificat și are ca scop abordarea științifică a maladiilor netransmisibile la nivel molecular prin studii *in vitro* pe sisteme de celule și *in vivo* pe animale de laborator. Laboratoarele clinice din cadrul centrului includ și studii pe subiecți umani. Laboratoarele din cadrul centrului care sunt axate pe investigații fundamentale au ca sarcină să asigure suportul metodologic întregului sector de cercetare din universitate după principiul CORES (Centralized Operation of Research Equipment and Support).
- **Centrul de medicină personalizată** – are ca obiectiv de bază dezvoltarea de tratamente și instrumente clinice potrivit cu caracteristicile genetice și moleculare individuale. Cercetările se axează pe identificarea profilului farmacogenomic al populației din Republica Moldova și studierea efectelor tratamentului personalizat la pacienții cu boli cronice netransmisibile. Accelerarea tranzitiei către medicina personalizată în cadrul centrului se realizează prin aplicarea metodelor clinice și paraclinice de evaluare a pacienților, metodei de scanare a genomului prin tehnologia *microarray*, metodei de genotipare prin tehnica *TaqMan*, prin secvențierea fragmentelor ADN prin tehnologia ONT, precum și prin utilizarea procedeelor de analiză bioinformatică statistică. Concomitent, prin intermediul ingineriei tisulare, sunt elaborate diverse grefe pentru transplant incorporate cu nanostructuri.
- **Centrul de dezvoltare a medicamentului** – dispune de personal înalt calificat care este preocupat de elaborarea și implementarea de medicamente noi sau produse preponderent în baza materiei prime locale cu optimizarea farmacoterapiei moderne, în conformitate cu principiile medicinei bazate pe dovezi. Centrul dispune de singura bază științifico-practică în domeniul plantelor medicinale din regiune. Valorificarea speciilor de plante medicinale cu conținut de compuși fenolici din colecția Centrului reprezintă un obiectiv constant de obținere a unor noi surse naturale de materie primă autohtonă pentru fitopreparate.
- **Centrul de patologie abdominală și transplant** – este direcionat spre soluționarea problemelor stringente ale patologiei chirurgicale abdominale de urgență, tumorilor stromale abdominale, hepatopatiilor, transplantului hepatic, cirozei hepatice avansate cu complicații potențial letale și malformațiilor congenitale abdominale la copii. În baza cercetării multidisciplinare a evoluției patologiilor date se realizează standardizarea diagnosticului, elaborarea unor noi metode de tratament chirurgical etapizat de la intervenții minim invazive, până la transplantul hepatic și reconstrucții chirurgicale.
- **Centrul de sănătate a creierului** – este axat pe studiul interdisciplinar al sănătății creierului în scopul îmbunătățirii algoritmului de diagnostic, stratificării factorilor de risc, stabilirii fenotipului clinic, a markerilor biologici, morfologici și instrumentali, aprecierii impactului psihologic și neuromuscular, dezvoltării sarcopeniei secundare și, în mod deosebit, identificării aspectelor bioetice în situații determinate de patologiile creierului, atât la pacienți, cât și la personalul medical implicat în diagnostic, tratament și monitorizare. Elaborarea strategiilor de îmbunătățire a calității vieții prin implementarea serviciilor de telemedicină, telepsihiatrie și reabilitare neuromusculară.
- **Centrul de coordonare a studiilor clinice** – este preconizat să asigure managementul cercetărilor clinice în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu” cu implicarea medicamentelor, dispozitivelor medicale, noilor metode de diagnostic și tratament;

- **Biobanca** – asigură și promovează interoperabilitatea datelor între diferite proiecte de cercetare, arhivarea și utilizarea probelor biologice în scop științific, precum și implementarea unor proceduri standardizate de recoltare, arhivare și caracterizare a probelor biologice acceptate spre arhivare. Biobanca organizează activitatea de cercetare în domeniul sănătății, medicinii personalizate, asigură natura voluntară a donării, confidențialitatea identității donatorilor și protejarea persoanelor de utilizarea arbitrară a datelor genetice și de discriminare bazată pe interpretarea structurii ADN-ului lor și a riscurilor care decurg din acestea.
- **Vivariul** – deține zone speciale care permit activități de: reproducere, menținere, carantină, zonă pentru animale în experiment, zone pentru proceduri. Personalul din vivariu este implicat în întreținerea și creșterea, iar în anumite cazuri, și înmulțirea animalelor de laborator, utilizate în scop științific și didactic. Personalul calificat din vivariu, în comun cu medicul veterinar, asigură necesarul cu animale de laborator pentru cercetări științifice, precum și monitorizarea stării animalelor aflate în procesul de experiment, efectuat de către personalul subdiviziunilor științifice care desfășoară experimentele.

27. Responsabilitățile CCSB sunt:

- a) promovează metode contemporane de investigații științifice;
- b) planifică și realizează toate lucrările de investigații științifice, prevăzute de proiectele științifice curente și de perspectivă;
- c) realizează cercetări științifice în cadrul proiectelor naționale, internaționale, la comanda de stat, contractuale, de inițiativă;
- d) asigură desfășurarea cercetărilor la componentele fundamentale ale cercetărilor științifice;
- e) participă la elaborarea de tehnologii noi și aplicarea tehnologiilor moderne în medicina experimentală și clinică;
- f) acordă asistență consultativă, metodologică și tehnică, pentru personalul universitar, membrii consorțiului Școlii doctorale și altor entități implicate în cercetare;
- g) participă la elaborarea indicațiilor metodice, la lucrările practice pentru studenți, rezidenți și masteranzi, precum și la conducerea lucrărilor de licență ale studenților și a tezelor de masterat și doctorat;
- h) asigură condiții necesare desfășurării lucrărilor practice/experimentale pentru catedrele și laboratoarele Universității;
- i) asigură cooperarea interdisciplinară cu instituțiile academice, medicale și cu întreprinderile industriale, cu scopul de a crea noi tehnologii medicale cu utilizarea eficientă a infrastructurii de cercetare și transfer tehnologic;
- j) efectuează activități de cercetare fundamentală și aplicativă având drept componente principale investigația științifică, tehnologia științifică, produsul științific și serviciul științific în cadrul programelor de stat, instituționale, al granturilor naționale și internaționale;
- k) asigură activitatea de consultanță pentru susținerea activităților din cadrul proiectelor de transfer tehnologic;
- l) organizează procesul de evaluare și selectare a proiectelor de transfer tehnologic;
- m) asigură diagnosticarea proiectelor cu potențial de transfer tehnologic, expertizarea și estimarea rezultatelor acestora;

- n) evaluează fezabilitatea și viabilitatea proiectelor de implementare în practică a rezultatelor cercetării efectuate în Universitate;
- o) participă în programe și proiecte de transfer tehnologic;
- p) promovează ideile științifice, elaborările tehnologice și proiectele inovaționale, pentru a fi realizate în cadrul incubatorului de inovare;
- q) asigură stabilirea relațiilor de afaceri cu agenții economici naționali și internaționali, colectivele de cercetare din țară și de peste hotare;
- r) asigură instruirea și perfecționarea continuă a specialiștilor în domeniul sănătății și biomedicinei;
- s) creează condiții și bază tehnico-științifică pentru promovarea proiectelor de cercetare și transfer tehnologic;
- t) creează premise pentru formarea unui cluster științifico-tehnologic național în domeniul sănătății și biomedicinei;
- u) creează condiții favorabile pentru dezvoltarea creativității studenților, masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor științifice și științifico-didactice ale USMF „Nicolae Testemitanu”.

V. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIUNILE ANGAJATILOR

28. Angajații CCSB au urmatoarele **drepturi**:

- a) să beneficieze de un concediu anual plătit;
- b) să fie asigurați cu condiții de muncă ce corespund cerințelor securității și igienei muncii;
- c) să le fie acordate zile de odihnă săptămânale, precum și zilele de sărbătoare și alte garanții stabilite de legislația Republicii Moldova în vigoare;
- d) să participe la cursuri de instruire, seminare, alte activități în domeniul de cercetare, organizate în Republica Moldova și în alte țări;
- e) să initieze parteneriate cu instituții de cercetare din țară și din străinătate;
- f) să li se ofere informații și consultații necesare de către subdiviziunile responsabile;
- g) să beneficieze de drepturile prevăzute de legislația în vigoare a Republicii Moldova, Carta Universitară, Regulamentul intern al USMF „Nicolae Testemitanu”, Contractul colectiv la nivel de Universitate, precum și de prezentul Regulament;
- h) să colaboreze cu toate subdiviziunile Universității și unitățile similare din alte instituții în scopul exercitării funcțiilor;
- i) să realizeze schimbul de experiență în domeniul dat cu subdiviziunile similare din instituțiile de cercetare și învățământ superior din țară și de peste hotare;
- j) să înainteze propunerile cu privire la ameliorarea și eficientizarea activității de cercetare și inovare către organele de conducere ale Universității;
- k) să realizeze evaluarea sistematică a performanței cercetătorilor/unităților de cercetare.

29. Angajații CCSB au urmatoarele **obligațiiuni**:

- a) să asigure calitatea procesului de învățământ și cercetare prin respectarea standardelor aprobată în modul stabilit;
- b) să respecte deontologia profesională;
- c) să respecte drepturile și să creeze condiții optime pentru dezvoltarea potențialului individual al studentului și cercetătorului;
- d) să asigure securitatea vieții și ocrotirea sănătății studentilor și cercetătorilor în procesul de studii și cercetare;

- e) să nu admită tratamente și pedepse degradante, discriminarea sub orice formă și aplicarea niciunei forme de violență fizică sau psihică;
- f) să nu facă și să nu admită propaganda șovina, naționalistă, politică, religioasă, militaristă în procesul educational și de cercetare;
- g) să nu implice studenții și cercetătorii în acțiuni politice (mitinguri, demonstrații, pichetări);
- h) să nu admită consumul de băuturi alcoolice, substanțe psihotrope și fumatul în spațiul universitar;
- i) să respecte cerințele față de ținuta vestimentară corespunzătoare funcției ocupate, evitând prezentarea la locul de muncă în îmbrăcăminte murdară, ruptă, indecentă, neîngrijită, purtând haine potrivite pentru birou și echipamentul corespunzător;
- j) să dea dovadă de comportament decent și amiabil în soluționarea diferitelor situații de serviciu, evitând dispute cu tonuri ridicate, insultări și folosirea cuvintelor necenzurate, precum și aplicarea forței fizice și/sau a influenței psihice.

VI. BAZA TEHNICO-MATERIALĂ

- 30. Finanțarea CCSB și întreținerea bazei tehnico-materiale se efectuează din contul surselor bugetare, precum și din alte surse legale.
- 31. CCSB dispune de o bază tehnico-materială necesară pentru desfășurarea activității conforme care este repartizată în cadrul subdiviziunilor de cercetare.

VII. DISPOZIȚII FINALE

- 32. În scopul asigurării activității CCSB, personalul exercită funcțiile în conformitate cu contractele individuale de muncă, cu prezentul Regulament și fișele de post, coordonate cu șeful Centrului, prorectorul pentru activitate de cercetare și inovare, șeful Departamentului Resurse umane și aprobate de rectorul Universității.
- 33. Prezentul Regulament intră în vigoare la data aprobării de către Senatul Universității.
- 34. Toate modificările și completările la prezentul Regulament intră în vigoare din momentul aprobării acestora de către Senatul Universității.

Coordonat:

Prorector pentru activitatea de cercetare și inovare

Chihai Jana

Sef Centrul de cercetare în domeniul sănătății și biomedicinei

Todiraș Mihail

Sef Departamentul Juridic

Novac Tatiana